



A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedretű iven jelenik meg. postai uton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Korizmic László.

Hazánk egyik legelismertebb gazdasági tekintélyének arc- képe áll előtted, nyájas olvasó. E férfi is azok sorába tartozik, kiknek nevét hálásan emlitendi a boldog utókor, melly vissza fog pillantani azokra, kik Ma- gyarország értelmiségi s jóléti fejlődésének uttörői s utóbb vezérei és szor- galmas munkásai valának.

Korizmic László szü- letett Agg-Szent-Péteren, Fehérmegyében 1816-ban márt. 29-én. Iskoláit ré- szint Budán, részint Pesten végezte 1825-től 1835-ig. A pálya, mellyre eredeti- leg készült, a mezei gaz- daság és a mérnökség volt. A mezei gazdaságra az elméleti utmutatást a mér- nöki tanfolyam alatt, a gyakorlatit atyja, K. Má- tyás — ki jeles gazda volt — vezérlete alatt nyerte. Később magánszorgalom volt főleg a forrás, a mellyből meritett. Isko- láit végezvén, 1835-ben Adonyba jutott, Fehérme- gyébe, mérnöki gyakor- latra, honnan két évi gy- akornokság után 1837-ben ismét Pestre ment, letenni a negyedik, utolsó évi mérnöki szigorlatot. — Adonyban a gróf Zichyek mérnöke mellett töltött ez után még egy évet, s 1838-ban herczeg Ester- házy Pál ozorai uradal- mába került, mint segéd mérnök, önálló hatás- körrel.

1841-ben a nevezett herczeg bars megyei kiterjedt lévő uradalmába nevezte őt ki sza- bályozó főmérnöknek. Ez időtájban (1840—41) kezdett írni a gaz- dasági folyóiratokba. Először az „Ismertetőben” jelent meg tőle több apróbb dolgozat. Léván 1848-ig volt, mint főmérnök, melly

időszak alatt foglalkodása mérésekből és szabályozásokból állott. Léván léte alatt készített egy rétöntözést is 1845¹/₆-ban, mellyet a Gazdasági Egyesület küldöttségileg megszemléltetvén, nyilvános

dicséretre talált méltónak. Ez idő alatt részint saját neve alatt, részint álneve- ken sokat irt a „Magyar Gazdá”-ba, mindig gazda- sági és nemzetgazdasági dolgokról. Irt más lapok- ba is. Szintén ez időszakra esnek becses levelei a rét- öntözésről, s koszorúzott pályamunkája a „Jószág- rendezés”-ről.

1848-ban Korizmi- csot, a nélkül, hogy ke- reste volna, a földmívelési miniszteriumba neveztek ki a földmívelési osztály titkárának. Jószágrende- zési munkája vonta rá a közfigyelmet, melly mű kevéssel azelőtt jelent meg a „Magyar Gazdá”-val.

1849-ben inditá meg a „Gazdasági Lapokat,” melly jeles folyóirat mai napig fenáll. Eleinte, az akkori viszonyok közt, alig volt háromszáz előfi- zetője, most már ennek is örvendetes számra neve- kedett olvasó közönsége. 1849. végén h. Geringer, akkori teljhatalmu cs. kir. biztos, gazdasági és köz- gazdasági dolgokban mint referenst használta Korizmicot. Nevezetesb dolgozatai ez időből: a kárpótlás terve s a tago- sítás és birtokelkülönzési



Korizmic László.

kérdések körül forogtak stb. 1850. végén a magyar cs. kir. pénzügyigazgatóságához neveztetett ki tanácsosnak, s ugyanez évben a budapesti kerületi adóbizottmányhoz ülnökül. A pénzügynél előbb az adó dolgában, utóbb a jószág-kezelés dolgában volt előadó.

1851-ben ki volt küldve az aradi kincstári javakra, az ottani jószágok colonisatiója kérdésében. Fölterjesztése következtében a létező coloniák sorsán javítottak is.

Ugyanez évben volt Angliában is, mint a világ iparműkiállításnál a Magyar Gazdasági Egyesület képviselője. Haza jövén, utazása nevezetes eredményeiről a „Gazdasági Lapok“-ban irt számos cikket. Általában e jeles lapok főleg tőle vették és veszik irányukat. Cikkei részint név nélkül, részint aláírása alatt jelentek meg. Így kezdé meg „Tiszaháti“ álnév alatt az izgatást „Czimmélküli leveleiben“ a „Mezei gazdaság könyve“ ügyében, melly terv azóta teljesen megvalósult, s a hazai értelmes gazdaközönség lelkes pártolása mellett, főleg azon tervnek köszönhető, hogy a legjelesebb műből, melly valaha a magángazdaságban Magyarországon megjelent, ama roppant kötetek, aránylag olly olcsó áron s olly gyorsan elhagyhatták a sajtót.

E kiviteli képesség kiválólag jellemzi Korizmicsot. A milly erős fő köz és magán gazdasági tervek készítésében, olly lankadatlan buzgalma e tervek létesítésében. Buzgalmát e részben sem részvétlenség, sem betegség nem képes csökkenteni: lelki erélye győz minden akadályon. Terveinek már annál fogva is létesülnök kell, mert alapos számítás, a körülmények teljes ismeretén és egybevetésén alapszanak. Elmélet és gyakorlat, tudomány és tapasztalás egyiránt vezérlik tollát. Adott és ad tanácsot több kisebb nagyobb gazdaság rendezésére, — s a jövedelem rövid időn tetemesen szaporodott mind ezen gazdaságokban.

Lehet, hogy a gazdaság egyes ágaiban mások több ismerettel, több tapasztalással bírnak: a jószágrendezés körül mindenki első tekintélynek kénytelen elismerni Korizmicsot. Ez irányban hat lapja is leginkább. S az alapos író sok oldalú magas műveltsége, és kellemes társalgása az életben is a legérdekesebb jelenséggé teszik.

Hun utódok.

Régi hun mondák után, írta THALI KÁLMÁN.

I.

Attilának hunkirálynak
Mélységes mély sirt ásának;
Azt tartja a rege róla:
Arany-ezüst koporsója!

Arany-ezüst-koporsóra
Rázuhog a Duna árja,
S ugy elrejtí úgy elzárja:
Soha senki nem találja!

Rázuhog a Duna árja —
Elborítja rút iszappal:
Mint gepidák vad királya
Hunországot tengerhaddal. —

Attilának mély sirjában
Hun dicsőség eltemetve;
Nincs már a ki menykövezne...
Föltámadt a népek ezre.

Aladár és Csaba fiak
Véres csatára szállanak —
Öngyilkos lesz a hun nemzet:
Saját szívébe dőf vasat. —

Folydogál a Netád *) vize...
Partján üvölt a harc tüze:
Jó hunfiak testvérhadak
Egymásra kardot rántanak.

Ubul vezér Aladárnál,
Odoár a Csaba pártján...
S mint a két hős összerobban —
Rettenetes az a látvány!

Recseg reped Ubul pajzsa —
Odoárnak tört a kardja...
Ére szakad, vére fakad —
De a harcot mégsem hagyja!

Szörnyü képe a csatának!...
Vér ömlik a partok fölött,
S de sok holttest lehömpölyög
Duzzadt árján a Netádnak!

Megví Csaba Szakadárval
— Kadosának hős fiával —
Lábuk alatt porzik a föld...
Küzdenek mint vészszel a tölgy.

De jó Csaba buzogánya
Reázuhan Szakadárval —
Szakadárnak homlokára —
Meg is hal az nem sokára!

Csaba pártján vészkereső
Zomoró és vitéz Recsó
Aladárnak koponyáját
Éles karddal kettévágják...

S föltűzik egy dárdanyélre —
Hú népének félelmére, —
Bajnok Csaba győző hada
Diadalmi örömére! —

Aladárnak népe mostan
Ezerenként vesz el ottan...
Győző hadak lekonzolják,
Szerteúzik, kaszabolják...

S harci ének zaja zendül —
Felhangozván zöngé kobzán
Lantosoknak; dalja soknak
A tömegből messzecsendül...

És így folya vidám tora
Testvérgyilkos vad csatának...
— A jövőbe ha látnának...
Hejh akkor nem vigadnának!!

Ardarik a gepidák királya
— Hallván, hogy lön Etelek halála —
Táborba száll óriás hadával:
Megküzdendő Aladár s Csabával.

És miképen, ha a gát elszakad —
A víz árja fölzúdul feldagad:
Nagy hírére Attila hunytának
Hódolt népek mind fölzudulának.

Boszu tüze égvén a keblében,
Esküszik az Ardarik kevélyen:
Mire a völgy ujjonnan kizöldül —
Hunok faját eltörlöm a földről!

Hallja hírét — s a hir bátorítja —
Maga magát a hun, hogy pusztítja;
Hallja hírét a gyilkos csatának,
Hol Aladár s pártja elbukának...

S ott terem a Netád vize partján,
Hol a Csaba áldomása tartván:
Vigadóknak kehely-esendítése
Átváltozik fegyver-csörögésre...

Föl Csaba hős, föl ti hun bajnokok!
— Testvérharcban kik el nem hull-
tatok —
Tengernyi had zúdul im reátok!...
Hejh bár ti is olly sokan volnátok!!

Bevág Csaba gepidák sorába —
Ezer halál szágulda nyomába...
Nem hiában Attila vére ő:
Súlyos kardja azért olly rettentő!

„Megálljatok, megálljatok!
Csaba hős száll utánatok!...
Kevés népem — de hű népem:
Megálljatok, kérlek szépen!

Óh szóljatok: ti vittatok
Egykoron nagy Attilával?!...
Futni szégyen; csatatéren
Szébb meghalni hős halállal!

És hogy népét hadra intse —
Példával is lelkesítse:
Ki-tesz czélül egy fűszálat...
S idegével messze-állott.

Pendül a nyil... odasuhan...
A kis fűszál találva van!!
„Csaba, Csaba hősvezérünk —
Veled halunk, veled élünk!“

S „Csaba-füve“ lett a neve
Az átszegzett fű fájának...
S a vezér és kis serege
Ujra hadra indulának.

Holdas éjjel visszatére
Csaba népe csatatérré;
Netád vize ujra véres...
Harczmezeje ujra népes...

S megmutatták, hős Csabának
Mélytő hada hogy valának:
Oldalánál jó vitézek
Be nagy sokan elhalának!

Küzdtek... hát mért? Hős halálért!
Rárohanva ellenökre...
De azt az ég nem engedte,
Hogy illy vitéz faj elveszne! —

— Bús éjszaka; bajnok Csaba
Más hazába tovasiet...
Nagy messziről zendül a kürt:
„Istenhozzád, Istenveled!“

II.

Ardarikot elérvén futtába —
Egy csapással a karját levágja;
Hárdot is leveri lováról...
Küzd Csaba, hull az ellen vasátul!

Ong vezér is Vidánnal harczolva —
Letiporja ellenét a porba;
Fölpattan az... pajzsuk összedöb-
ben...
És foly a harc annál vakmerőbben.

De im Rutil hátulról kerülve
— A küzdő Ong mitsem tud felőle —
Általveri a jó hunt dárdája, —
És Ong vezér holtan dül lovára...

Vad Zomoró Csaba hű vitéze
Gepidákra nagy csapást idéze:
Csatabárdja a halál kaszája —
A gepidák fejeit kaszálja...

És a nap már nyugovóra készül,
És a táj már egyre mást sötétül:
De nem szűnik a harcok viszálya —
Uj népet küld gepidák királya.

Kevés a hun, s bármilyen vitéz is —
Belefárad a csatába mégis!...
Hej Csaba, hej Attila magzatja:
Fut a néped, Ardarik zaklatja!!

Ragyog fenn a holdvilág az égen —
Lódobogás zúg a csatatéren...
S mig fölsir a futók zaja távol:
Száguld a mén bánatos — Csabával. —

III.

Rém-órája jött éjfélnak...
S hun halottak fölkelének
— Tiprott mezőn nagyvérezőn
Harczolva kik elesének. —

Fegyvert ragad száz kísértet...
Emelkednek ingó árnyak, —
S fényes karddal, sápadt arczczal
Öldöklő vad harcra szállnak.

Szemeikből láng lövellik...
Ajkaikból vér szökellik...
Kezeikben a lángpallos
Gepidák közt szertecsapdos...

Ardariknak harci népe
Fegyverét elhajigálja; —
Foga vaczog rémültébe —
Ugy fut a bús éjszakába...

Ámde sebtén tűz a szellem —
Szaladó had összeretlen...
És nem egy, ki tántorogva
Holtan dül le a homokra!...

Harc után a szellemárnyak
Ujra holttestekké válnak —
Csöndesedve; s ott pihenve
Mezején a vad csatáknak. —

Hős Csaba kis seregével
Utnak indul még az éjjel...
En nyien mást mit tehetnének? —
Ázsiába vissza mén el:

De ha egykor hunok magva
Ujra meg lesz sokasodva —
Visszatérend e hazába:
Attilának országába!

*) Jornandes szerint.

Haladunk-e Magyarországon?

(Vége.)

III. Anyagi, és szellemi életünk.

Ha az ember tanul, több évi szorgalom után még csak oda jut, hogy elismerni kezdi: mennyi van még hátra, a mit nem tud. Így vagyunk haladásunkkal is. Most midőn előretörő pályánkon a kezdet nehézségeivel megküzdöttünk, annál világosabban láthatjuk, mily messze tér van még előttünk, mit el kell foglalnunk.

A jó kezdet azonban már fele a munkának. Tapasztalást szereztünk, láthatni mi telik erőnktől, s visszanyertük önbizalmunkat.

Bizonyos az, hogy anyagi, és szellemi életünk kifejlődésében nem a legroszabb kerékvágásba zökkentünk. Ime néhány év előtt csak a hírlapokból ismertük mi a vasut, s ma már Pestről Bécsbe vas sineken repülünk. Nagy-Körös, Kecskemét, Szeged ugyan e nemű vas kapcsokkal van a nagy világhoz oda csatolva, s még ez év folytán Debreczen, s mindjárt utána Nagy-Várad is részesülendnek e megbecsülhetlen kedvezményben. Ha tovább tekintve: a tiszai, és keleti vasutársaságok szerződés szerint kijelölt vonalait számba vesszük, néhány év alatt a fő vonalakkal minden kétségen kívül készen leszünk.

Gyár-iparunk ugyan még mindig bölcsőjében fekszik, ez azonban kellő számú népesség nélkül ugyis csak üvegházi plánta lehet. Más különben nem tudjuk azt: hogy a gyári üzlet sükere, a dolgok természeténél fogva, olly feltételekhez van kötve, mellyek közelebről tekintve, épen nem olly csillogó neműek, mint a hogy azt kürtölni szeretik.

Hol még a föld kellő mivelésére sincs elegendő munkás erő, ott gyapot-fonásról, (mellyhez a nyers anyagot messze tengerentuli tartományokból kell hozni) szó sem lehet. De még saját természetmennyű gyapjunk feldolgozására sem lehet kilátásunk, míg munkás osztályunk kizárólag az eke-vas, a kasza, és kapa után is bú és aggodalom nélkül el tud élni.

Ellenben gazdasági gépeket s eszközöket készítő gyáraink virágzó helyzetéről már is nagy meglepéssel beszélhetünk. Ilyenmű iparvállalatok néhány év óta nemcsak Pesten, de kisebb mértékben, más vidéki városainkban is szépen elszaporodtak. Hasonlóképen örvendetes jelenség vas-termelő, s feldolgozó iparunk gyors előmenetele. A vas fogyasztás pedig napjainkban a haladás legbiztosabb hévmérője, s bizonyos, hogy már százszor annyi vasra van szükségünk, mint ezelőtt hetven, nyolczvan évvel. Mintegy husz évvel ezelőtt épült Pesten az első gőzmalom, ma már nincs olly valamire való város, melly illy művet ne birna, vagy a közel jövőben arra kilátása ne volna. Hamarább megjön az ideje mint hitük, hogy kiterjedt buza-kereskedésünk helyett kész lisztet küldünk ki a szomszéd tartományokba.

Ne féljünk: eljövendő ideje, hogy fonó, szövő, és festő-gyáraink is felvirágozzanak; meglehet azonban, hogy akkor utódink kívánják inkább vissza jelen kövér életmódunkat. Mert nagyon szép dolog ugyan az a palota külsejű pompás gyár: az ember bámulja a gőzgép remek alkotását, csodálja szabályos működését, dicséri czélszerűen alkalmazott erőfejtéseit; az is igaz: a gyár-tulajdonos roppant összeget nyer, gazdag hatalmas férfiú lesz belőle, nagy uradalmakat vesz, rangot és czímet vásárol, s eladván gyárát oda engedi a tért, hogy más is próbálhasson szerencsét. Azonban a százakra menő munkások állapota az egész idő alatt inkább hátrafelé, mint előre ment. A huszféle régen eltűnt családi asztalukról, megirtkult a kenyér s tészta étel is, s lett belőle folytonosan csak burgonya, burgonya és burgonya, este reggel és délben. Ollyan viszony ez, nyájas olvasóm, hogy ehhez képest még a mi hajdani földhöz kötött jobbágyságunk is herczegi életnek nevezhető.

Épen nem nagyitjuk a dolgot, ha állitjuk, hogy jelenben alföldi népünk, különösen a déli részeken, jobban él mint Európa bármely más nemzete. Népünk sokkal vagyonosabb, mint a milyennek háza és ruházatáról ítélve hinnők, míg másutt a köznépek inkább csak az van a mi rajta van. A szép fehér puha kenyérnek, s arasznyi vastag szalonnának boldog hazája egyedül csak Magyarországnak maradt.

Európa legtöbb tartományában e szó: vendégszeretet, már csak a szokönyvekből ismeretes. Ha ott egy vidéki ismerős a szomszédvárosban lakó barátját meglátogatja, a házi gazda eleinte helyét se találja a nagy örömtől, és a sok hajtogatásoktól. Annyit beszél a tiszteletről s kellemes meglepetésről, hogy szinte cseng bele a ven-

dég füle; az egésznek pedig az lesz vége: hogy midőn délre harangoznak, ha ugyan a gazda mégis érdemesnek tartja magát megerőtetni, a helyett hogy vendégét megmarasztaná, inkább maga is elmegyen vele a legközelebbi vendéglőbe, hol aztán együtt ebédelnek, kiki a maga kontójára! A vendég már ezt is olly kitüntetésnek veszi, hogy egy pár hétig akarkivel beszél, ezt mindig elujságolja, mint látogatta meg fiatalkori barátját, ki aztán egyedül és csak az ő kedviért, ott hagyva családjá asztalát, együtt evett vele a vendéglőben!

A magyar nagyon megköszönné e roppant megtiszteltetést; rá vagyunk szokva, hogy kivált vidéken, úgy menjünk egymáshoz, mint saját házunkhoz. Nem kell azonban gondolni, mintha az imént felhozott példában azon házi gazda ezt pusztán csak fősvénységből tette volna. Korántsem. Tettének fő indító oka, mert otthon maga is nagyon roszul él. Házában szépek ugyan a butorok, felesége pompásan ki volt pántlikázva, a gyermekek is mintha csak skatulyából kerültek volna a vendég elé, de mit használ mind ez, ha a sok uri tempók után az asztalan nyolcz személyre egy font hus kerül fel, s azután spenót következik rá, pirított zsemelével, s pecsenye helyett halálig az ártatlan krumpli hajában járja.

A magyar feltétlen szíveséggel látja barátját, s minden idegent, kit a sors házába vezet. Midőn a mult években a földadó ideiglenes kulcsának behozatalakor falvainkat különféle járókelő hivatalnokok, ugymint: becselő biztosok, ügyvezetők, és mérnökök lepték meg, ezen urak mindenütt vendégszerető nyílt házakra találtak. A magyar nem resteli idegenek előtt bemutatni ócska butorait, s háztartása gyarlóságait, az sem busítja, ha vendégének a kaputól kezdve apitvarajtóig térdig érő sáron kellett átlubiczkolni, mert tudja, hogy mindezekért bő kárpótlást ad a magyar szíveség között feltalalt bőséges ebéd! A falu jegyzője, vagy az ispán jobban él nálunk, mint másutt az aranygalléros tanácsos ur. Tisztartó s táblabírák uraimék ebédjét nem adnám a Kreis-Präsident kosztjaért; s inkább választanám valamelyik jómodu plébánosunk asztalát börtben, mint másutt a nagyprépostét husvét vasárnapján.

A külföldiek előtt közbámulat tárgya a mi hetivásáraink roppant gazdagsága. A mi Aradon, Debreczenben, Győrött, Váradon, vagy Miskolczon élelmi szer a piacra kerül, arról másutt fogalom sem létezik. Tudjuk pedig, hogy nálunk e helyeken a leggazdagabb osztály, miután maga is a természetök sorába tartozik, legkevésbé szokott a piacról élni. Következéleg Istennek e bő adományát a kereskedők, hivatalnokok, és iparüzők vásárolják össze. Ugy hordják haza nálunk párjával a pulykát, hizott ludat, csirkét, kacsat, valamint kosarakkal a tojást, gyümölcsöt, s a tejneműeket, mintha ingyen adnák. Az idegen a vásárlókról azt hiszi, mindnyájan kocsmárosok, kik harmincz vendéget várnak mára ebédre. Mészárszékeinkben a husvágó legény kora reggeltől egész tíz óráig folytonos ostromállapotba van téve. A vékony hangú fehérszínű sivi-tással tölti be a levegőt. Ha mézárszékhez közeledünk, már messziről halljuk... Ferencz! Mihály! János! József, hogy szinte megsüketülünk bele. Nagy Németországban a mézáros komolyan ül karszékében, s ha jön vevője, felugrik helyéből, lekapja nagy alázattal házispikáját s csak olly előzékegy udvariassággal kérdi: mit teszszik parancsolni? mint akar a legczifrább pesti kereskedő, ha urak és hölgyek lépnek boltjába.

Nálunk még a hentes is alig hederít a vevőkre. Elkél előle a felapított bőrös pecsenye így is úgy is. Bőrszató tömeg az, mit e kizárólagos magyar czéh elárul, pedig ugyancsak szegény ház az nálunk, hol legalább adventre, vagy karácsonra egy hizót le ne fül-lélnének.

Szép és igen becsülendő állapotok ezek, nyájas olvasóm. Hol azok a gyönyörűséges sima köves utak, meg a három emeletes, magas pompás gyárak olly nagy hirben állanak, ott a kövér életmód régen kiment a jó szokásból.

De tán elég is volt arról beszélni mitől hizik a test; beszéljünk ama másik eledelről, a *szellemiről*, mi nemesebb részünknek, a léleknek ad enyhet és táplálékot.

Istené legyen a dicsőség, e részben sem leend szükségünk szegyenleni magunkat, ha csak néhány vonással is feljegyezzük haladásunk újabb jeleit.

E téren legelső: nemzeti nyelvünk kiművelődése, mi által az képessé tétetett úgy a legelvontabb, mint a leggyakorlatiabb tudományok előadatására. A régi gyökerekből feltámasztott új szavak észrevétlenül átmentek a közéletbe. Huszonöt év előtt, ha va-

lakit dicsérni akartak, gyakran lehet hallani illy beszédet: Derék ember, csinosan fejezi ki magát, csupa új szavakat használ írásában. Most ez elmúlt; az újabb nemzedék az ugynevezett új szavakat a régivel egyszerre szította be anyja tejével.

Jelen időszakunkban hozatott létre a magyar Akadémia, melynek szakosztályi üléseiről a nemzet időközönként részletesen értesül. Pénzalapja ezen intézetnek lelkes honfiak önkénytes adakozásiból származott. Ezen alap folyvást nevelszik; s újabb időkben az alapítók adományait különös, s meghatározott feltételekhez kezdik kötni: mint például elhunyt Teleki József gróf, ki évenkénti drámai jutalmakra ezen intézetnek tizenkétezer pengő forintot hagyományozott.

Színészetünk, nemzeti-életünk e lényeges kérdése, mely e század elején még bölcsőjében feküdt, ma már mint serdülő ifju jelenik meg előttünk. A kezdet dicsősége Kassa, Kolozsvár, Miskolcz, és Buda városait illeti, míg végre 1837-ben mint fényes nap felkölt a részvényes-társaság által épült pesti magyar színház, mely csakhamar az ország rendeitől felkaroltatva, s pénzalappal ellátva, nemzeti intézetté alakítottatott át. Jelenben ritka nagyobb város az, hol egy új színház építése legalább tervben nem volna. A lelkes Szabadka a múlt években nyitotta meg új színházát, mely nemzeti nyelvünk és művelődésünk délvidéki határ-váruul szolgál. Tavasz nyiltával északon Miskolcz városa követendi e példát; Debreczen, Arad, Várad, Szeged, s talán Kecskemét sem fog soká vissza maradni; míg más részről Kolozsvár, Győr, s más városok a meglevő régiebb épületet is újjal szándékoznak felelőrelni.

Iskoláink úgy tűnek fel a semmiségből, mint tiszta esthajnalon a csillagok sokasága. Itt is támad, ott is; s egyszerre csak észreveszszük, hogy sehol sem fog hiányzani. A reál iskolák, több osztályokra szakítva, egészen a legújabb kor találmánya. A vasárnapi, s puszta iskolák néhány év előtt csak jámbor ohajtásink közé tartoztak.

Felhozni itt egyes lelkesek adakozásait czélt tévesztő kísérlet volna. Elmellőzzük még azon községek neveit is, kiknek áldozat készségét, a hírlapok bel és külföldön annyi magasztalások között adták át a közeliismerésnek. Ugy is nem mindig az összeg nagysága határozza meg az adomány becsét, hanem inkább vagyoni állapota, és tehetsége azoknak, kik azt a haza oltárára nemesen feláldozzák.

És valóban, ha az angol nemzetet kiveszszük, mely különben is, mindenre nézve, mi társalmi uton történik, legelső helyen áll, áldozatkésztségben a derék jó lelkű magyart semmi más nép meg nem előzi. E mellett újabb időkben a lelkes adakozásokra nézve egy igen jeles, üdvös, és czélszerű változás kezd divatba jönni. Ez előtt tudniillik az adományozók egy nagy összeget, mint tőkét tettek le, hogy annak kamataiból a felállítandó intézetek szükségait fedezhessék. Ez annyit tett: mint hogy a jelenben élő emberek még a jövő nemzedék szent kötelességeit is magukra vállalják! Huszszor annyit kellett egyszerre letenni, hogy annak kamataiból a szükséges évenkénti költségek kikerüljenek. Ez felette nagy megterhelésbe került, illy magasztos önmegtartózkodást csak kevesektől lehetett méltán igényelhetni. Igen helyes dolog tehát, mi e pazar erővesztegetés helyébe napjainkban divatba kezd jönni: tudniillik az évenkénti önkénytes magunk megadóztatása. Ezen rendszer, ha egész terjedelmében komolyan fogantatva vétetik, fog nekünk olly intézményeket semmiből létrehozni, mikről e pillanatban tán még sejtelmünk sem lehet.

Mit szóljunk virágzó irodalmunkról? Nem elég-e megjegyeznünk, hogy a múlt évben hét, nyolcz száz, különféle, kisebb nagyobb magyar munkánál több jelent meg? E század a magyar nemzetnek irodalmi életet adott. A két Kisfaludy, Csokonai, Vörösmarty, Garay, Petőfi olly műveket hagytak hátra, hogy azok olvastatni fognak, míg e földön egy ember lesz, ki magyarul beszél.

A koszorúsak e szent felekezete még továbbra is terjed és szaporodik, az élők szerénységét azonban nem szabad megsértenünk.

Eljött ideje, hogy hazánkban a szaktudományok is mindenféle megfeszített szorgalommal mivelteszenek: nyelvtani, bölcsészeti, törvény-, és természet-tudományi munkák jelenben egy év alatt nagyobb számban kerülnek az olvasók kezébe, mint a múlt század éveiben összesen véve. Örömmel veszszük észre, milly előmenetel érte hírlap-irodalmunkat, midőn ez előtt csak tizenkét évvel is ha-

zánkban magyar nyelven egyetlen egy olly lap sem létezett, mely naponként kiadatott volna.

Megindult, s gyökeret vert közöttünk a községi könyvtárak arany-magot rejtő eszméje is. S e lapok számos előfizetői, mindnyájan, s egyenként véve, haladásunkat sokkal jobban bizonyítják, mintsem azt többé hosszasan fejtegetésekkel bővebben magyarázni szükséges volna.

Albertfi Pál.

Magyar-Óvár.

Magyar-Óvár leginkább mezőgazdasági tanintézetének s az ott folytatott terjedt és észszerű gazdálkodási rendszernek köszöni, hogy neve nemcsak hazánkban s az összes birodalomban, hanem a távolabb külföld egyes országaiban is dicséretesen ismeretes. Bizonyítja azt a gazdasági növények ide zarándoklása a hon s külföld legkülönfélébb vidékeiről. Hirének terjedését még inkább remélhetjük ezentúl, miután a fejedelmi bőkezűség (mint azt e napokban lapjaink is közölték) a magyaróvári gazdasági intézetnek olly terjedelmet adott, mely a legmagasabb e szakbeli igényeknek is képes leendő megfelelni. Ugy hiszszük, hogy e mindinkább nagyobb szerepre s jelentőségre hivatott kis város rövid ismertetését szívesen veendik olvasóink.

Mosonmegyének messze terjedő rónáján, a Győr és Pozsonyba vezető országuton, mind a két várostól egyenlő távolságra (4 mérföldre) fekszik a 2500 lakost számláló szabadalmazott, s csinosan épült Magyaróvár mezőváros, egy, a Lajta által képzett szigeten. A város környéke szép, lakosai magyarok és németek, s földművelésből, marha, gabona-kereskedésből, és mesterségből élnek, s igen vagyonosak. A mezei gazdálkodást olly szép előmenetellel folytatják, hogy az nemcsak ezen megyének, hanem egész hazánkban dicséretre szolgál. Magyaróvár hajdan erősített város volt, és a Lajta vizétől egészen körül kerítettett, s így környéke csupa posványosság, víz, és bozót vala; most pedig a vizek több csatorna segédelmével a Dunába ersztetvén, helyökön a legszebb virágos, zöldeges, és fás kertek láthatók. — Nevezetesebb épületei: az igen szép urasági kastély, a nagy és derék kath. szentegyház, a vármegyeház, a kath. gymnasium, sóház, vendégfogadó. Régi vára, mely már a magyarok kijövetelekor fennállott, már most ugyan nem erős, és csak magánháznak használtatik, de az uradalom azért jó karban tartja; falaiba igen sok kötőfa van építve, mellyeken olvasható felirások láthatók. Mellette van a 14 kerekű hires urasági malom, s a gőzműveiért szemléletre méltó sör-, és pálinkaház. — Továbbá Magyaróvár székhelye: a cs. kir. megyehivataloknak, a főhercegi hasonló uradalmi igazgatóságoknak, és a főherceg összes magyarországi uradalmainak főkormányzószéke, ugy szinte hazánk nagy-szerű mezei gazdasági intézetének székhelye. — Magyaróvár mint már feljebb is említettük, már a magyarok kijövetelekor fennállott, s igen valószínű azon közvélemény, hogy még a rómaiak építették, és hogy ez volt a régiek „Adflexum“ nevű helye. — Magyaróváról, a történetek lapjain a fejedelmek, és első királyok koráról, semmi említést sem találunk följegyezve egész Salamon királyig, ki miután Géza és László hercegek elleni csatáját Czinkótánál elvesztette, itt talált menedéket — Kálmán király idejében a várat több mint 200,000 keresztes vitéz ostromolta, rohammal akarván bevenni, nemcsak hogy egészen visszaverettek, hanem kénytelenek voltak az országot is nagy sietséggel elhagyni. — Ottokár cseh király, vidékével együtt elpusztította. — A 15-ik században mind a várat, mind a hozzá tartozó uradalmat, a hatalmas Volfard család bírta, erről jött házasság által a Bazini és Sz. Györgyi grófokra, mely családnak utolsó ága 1516-ban kihalván, ugy ajándékozta II Lajos, testvérének Annának, I Ferdinand hitvesének. — 1529-ben Soliman Bécsbe igyekezvén, a várat maga az őrsereg gyújtotta fel. — 1605-ben előbb Bethlen, azután Bouquoi foglalta el. — Győrnek a török kézbe esése után az egész hely mély árkokkal vétetett körül. 1683-ban a törökök újra felégették. 1809-ben a béke-alkudozások itt kezdődtek el Champagny francia- és Metternich osztrák követek közt. — A várat első Ferdinándtól kezdve egész Mária Teréziáig mindig mindig magyar királynék birták. Mária Terézia végre Krisztina főherceg aszszonynak, szász-tescheni Albert kir. herceg nejének ajándékozta. Erről szállott mostani birtokosára, Albrecht cs. kir. főhercegre, Magyarország főkormányzójára.

Zombory Gusztáv.

Baromfitenyésztés.

Lapunk egy korábbi számában emlékeztünk röviden e tárgyról, megemlítve többi között *Spangenberg* F. G. szászországi (Trachenberg, bei Dresden) kiterjedt baromfi intézetét. A dolog eléggé fontos, hogy gazdáink figyelmét még egyszer felhívjuk rá.

Francia és angol gazdák évek óta tett gyakorlati tapasztalásai bebizonyították, hogy az *okszerűen* kezelt baromfitenyésztés nagyfontosságú szerepet játszik egy ország gazdaságában s iparágai között. Figyelmére méltatta azt a magyar Gazdasági Egylet is, midőn az idei kiállításban az aprómarháknak is illő helyet juttatott. Külországokban bebizonyult tény, hogy a baromfitenyésztés nemcsak igen hasznot hajtó egy nagyobb gazdaságban, hol a fenntartási költségek aránylag igen csekélyek, hanem kis gazdák, sőt városi emberek is szép haszonnal foglalkozhatnak vele, miután itt is igen könnyű uton s olcsó áron juthatni mindenféle olly hulladékhoz, melly az apró marha eledelet teszi.

A házi szárnyas állatok hús s a tyukok tojása szolgáltatja a legizletesebb s legértékesebb emberi eledelnek egy részét s mindkettőnek aránylag igen nagy ára van. A baromfiak tenyésztése tehát épen olly hasznos, mint kellemes és jutalmazó foglalkozás, s még inkább azzá kell lennie, ha nagy és kis gazdáink ezt nem csak kellő szenvedélylyel, hanem észszerűen és nagyobb kiterjedésben is űzik. Erre nézve pedig mindenképp előtte szükséges a házi szárnyas fajok nemesítése s a hazaiaknak külföldi jeles fajokkal keresztezése. Franciaországban legvirágzóbb a tyuktenyésztés; multkor emlitettük már, hogy csak egy évben 104,732,000 darab tojást adott külkereskedésbe, a miért legalább is 27 millió pforintot vett be. S ezt csupán a *tojásból*, a mi pedig csak egy részét teszi a baromfitenyésztés jövedelmezési ágainak. Ujabb időkben Né-

resztezés 9 ft. 21) Francia és német keresztezés 7 ft. 30 kr. pp. — A 17—21 szám alatt felhozott keresztezések igen ajánlatnak. Igen izletes húsuk és szorgalmas tojók; igen különböző szép tollazattal bírnak, tojásaik 4—4³/₄ lat neheznek.

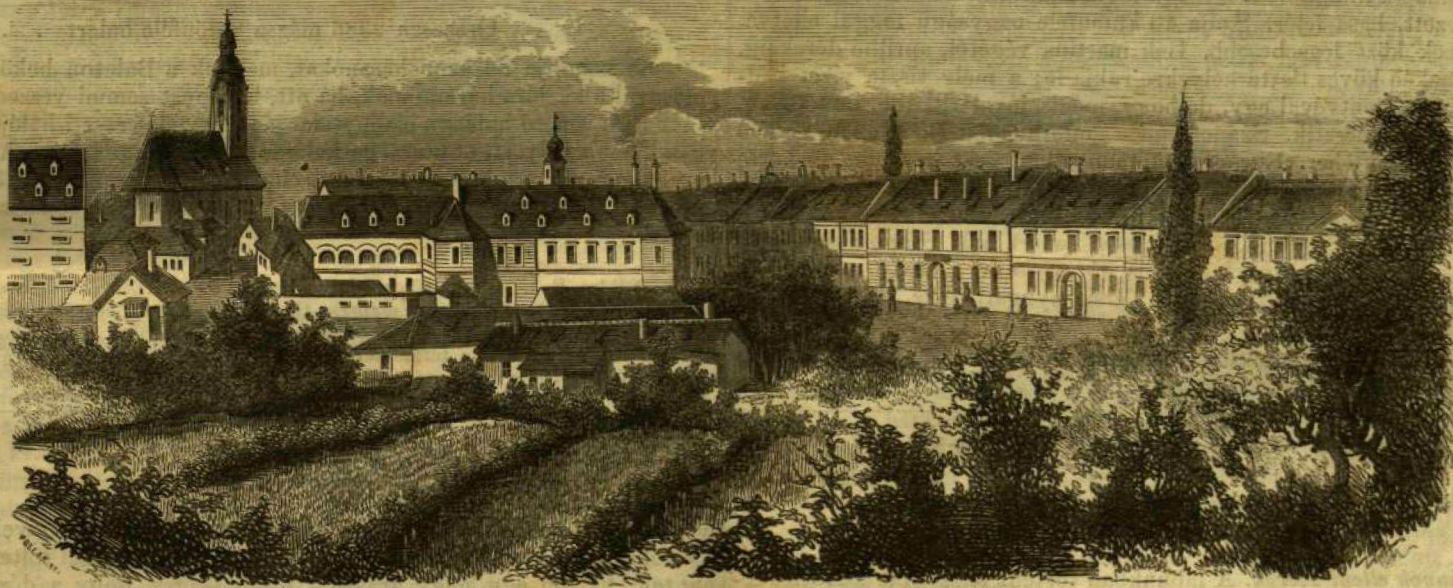
22) német faj párja 3—4 pft. Ezen német tyukok nagy becsben állanak, erősek, szorgalmas tojók, a tojás súlya 3³/₄—4¹/₄ lat.

A fentebbi árjegyzékhez tudni kell, hogy *párja* alatt kakas és tyuk értendő s a fentebbi árak csak a legkitünőbb példányokra szólnak, nem kiválogatott példányoknál az árak is olcsóbbak.

A szárnyasok vasutoni elszállítására *Spangenberg* ur czélszerű rekeszteket használ, mellyben az állatok az elkészített eledellel és itallal együtt úgy záratnak el külön, hogy sem a többi nem bánthatja, sem saját szemétyök által be nem piszkoltathatnak, sem éhség vagy szomj által nem gyötörtetnek. Az elküldést Drezdából eszközli vasuton bár melly távol eső állomásig, a nélkül, hogy külön őrzőre volna szükség. Ha például déli 1 órakor feladja Drezdában a tyukokat, másnap reggeli 8 óra tájban Bécsbe érnek (19—20 óra alatt) s innét d. u. 4 óra tájban már Pesten lehetnek. Természetes, hogy megérkezésükkor az illető állomáson tüstént át kell azokat venni.

A nevezett szárnyas állatokon kívül a szászországi intézet *tojásokkal* is jelentékeny kereskedést űz s erre nézve följegyezzük a következő tudni valót: 1) Cochin-China tojás darabja 24—45 kr. 2) nagy francia, 18—24 kr. 3) Angol, 6—9 kr. 4) Cochin-China és brabanti keresztezés, 6—9 kr. 5) Brabant, 9—12 kr. 6) Keresztezések a fentebb 17—21 számok alatt emlitett fajokból, 6—8 kr. 7) német, 3—5 kr. pp.

Megjegyzendő, hogy a tojások friss, kikölthető állapotban, hogy 8 napnál idősebbek ne legyenek, e célra rendelt saját ládáikban, mellyekben a csira (embryo) a szállítás által meg nem sértethetik, küldetnek el.



Magyar-Óvár.

metországban is igen szép virágzásnak indul ez iparág, a miről tanuskodik többi közt a Drezda melletti Trachenbergi intézet, mellynek igazgatója a fentemlitett *Spangenberg* ur. Ezzel akarjuk ezuttal megismertetni gazdáinkat, hogy, ha érdemesnek látják, méltassák figyelmükre. Teszük pedig ezt annyival inkább, minthogy első rövid megemlítésünk következtében is több vidéki helyről érkeztek hozzánk felhívások, mellyekben bővebb ismertetés kívántott tőlünk.

E czélból itt közöljük jegyzékét mind azon részint valódi nemes, részint keresztezett kakas- és tyukfajoknak, mellyek a nevezett intézetben találhatók s az árakat, mellyeken azok onnan megszerezhetők. A kezünkben levő árjegyzék 22 fajt emlit következő árakon: 1) Cserkesz, tiszta fekete, vakító fehér arczkörrel s rendkívül magas taréjjal, *párja* 45 pft. 2) Spanyol, fényes fekete, rendkívül nagy (u. n. elefánt-) tojást tojók, 39 ft. 3) Praha-putra 39 ft. 4) Cochin-China-Zimmermann, igen szép vörösbarna, fényes fekete csikokkal, igen ritka, 36 ft. 5) Cochin-China fehér 36 ft. 6) Cochin-China fekete 33 ft. 7) Cochin-China, sárga és vörös (a kakasok aranysárgák) 30 ft. 8) Cochin-China sárga 30 ft. pp. — Mind ezen fajok teljesen kinöttek, s egyszer és kétszer olly nagyok s neheznek, mint az ottani rendes tyukok. A kakasok gyakran 6—8 font neheznek. A cochin-chinák különösen alkalmasak a hizlásra, igen gyorsan s könnyen nyerik izletes húsokat s szaporán tojnak és költenek.

9) Maláyok 39 ft. 10) Szürke vércse vagy Poules de Geld 30 ft. 11) Fehér párisi vagy Napoleon-tyukok 27 ft. 12) Színes francziák 22 ft. 30 kr. 13) Arany brabanti 12 ft. 14) Ezüst brabanti 9 ft. pp. — A brabanti tyukok sok és nagy tojást tojnak, ha kifejődtek, még egyszer akkorák, mint a közönséges falusi tyukok, szép külsejűek, sisak alakú búbbal fejkön.

15) Törpe angol, fehér 9 ft. 16) Törpe angol, tarka 6 ft. 17) Cochin-China és Brabant keresztezés 12 ft. 18) Spanyol és német keresztezés 12 ft. 19) Cochin-China és német keresztezés 9 ft. 20) Praha-putra és német ke-

A tojások kiköltését illetőleg emlit az intézet igazgatója, hogy ott igen jó sikerrel használnak e célra pulykát, mellyek tavaszon és nyáron könnyen ráhagyják magokat venni e működésre, ha nyílt szekrénybe vagy ládába tétetnek, melly az állatok hosszúságával és szélességével bír, de egy ujjnyival magasabb, mint testök ülő helyzetben, s ekkor madzaggal nyakukra egy darab deszkát kötünk, melly kisebb a szekrényenél s hátukon nyugszik. Azon nyugtalanság, mellyet ezen deszkadarab jelenléte a pulykának okoz, elég őt rábírn, hogy veszteg üljön a tojásokon s azon lázas állapotba hozza, melly a költést mindig kisérni szokta. Jó gazdasszonyok, kik nem akarnak sok tojást veszíteni, örömebb használják költésre a pulykát, mint a tyukot, már csak azért is, mert sokkal több tojást is adhatnak alájok (32 darabig). Sőt arra is rá lehet venni a pulykát, hogy többször egymásután adja magát a költésre. A kiköltött csirkéket is nagy gonddal vezetgetik.

Ennyit vagyunk képesek a hozzánk intézett felszólításokra válaszolni, a mit annál örömebb teszünk, mivel azt hisszük, hogy a baromfitenyésztés szép és jövedelmező iparágának szintén nagy jövedelme van áldott magtermő hazánkban. Ismerkedjünk meg a célra vezető eszközökkel, s a ki teheti, próbálja meg azokat. *)

A balatoni halászat és a Balatonban találtató halak.

Az 185⁶/₇. évi téli halászat, melly 1856. dec. 10-től 1857. mart. 5-ig, vagy épen tizenkét hétig tartott, a jobbak közé számítható volt.

Honunk e páratlan kiesén fekvő tava, három megye közt, mintegy 10 mérföldre nyulván, az apadások leszámítása után is területe 20 □ mérföldet

*) Figyelmeztetnünk kell ezuttal olvasóinkat, hogy egy hasonló intézet létezik hazánkban is Nagyszombatban Siebenfreund János ur vezetése alatt, mellyről több ízben ajánlólag emlékeztet hazai gazdasági közlönyeink. Szerk.

foglal el. (Épen akkora tehát kiterjedése, mint a német szövetséghez tartozó három uralk. hercegség területe, u. m. Schaumburg-Lippe 9 □ m., Hessen-Homburg 8 □ m., Lichtenstein 3 □ m.) koszoruzva észak-nyugatról szőlőkkel beültetett regényes hegyektől. — Mig kelet-délről, mindenütt Somogy messze nyuló rónáira támaszkodván: számlál három m. várost, negyvenkét falut, kilencz puszta, közvetlen partjain állókat, 37,319 tős gyökeres magyar ajku lakóval, kiknek fele télen át halászatot foglalkozik; melly vagy hajókon, vagy a Balaton befagytaival, jégen gyakoroltatik; az utóbbi jövedelmezzel, könnyebb is. Mindkét módja a halászatnak, nem ritkán veszedelmekkel párosul.

A halászat minden nevesebb határban, haszonbérbe levén kiadva, fizetetik évenként az egész balatoni halászatért 11,965 ft. 3¹/₁₀ kr. pp. Legügye-
sebb halászok a keszthelyiek, b.-edericsiek és tihanyiak.

A balatoni halászatnak fénypontja B.-Keresztur — a fogások hazája; — ezután Keszthely, Tihany, A.-Örs, Szigliget, Fonyód és Szemes. Halásznak több más ponton is, de e neveztem helyeken különösen nagyban üzetik. Keresztur több ezer holdra terjedő határára, középszámítás szerint esik téli halászatra 395⁵⁰/₁₀₀ mázsa nemesebbféle hal. A többi említett helyekre 1492 mázsa. Nem szerint: fogás 369⁵⁰/₁₀₀ m., ponty 1200 m., csuka 189 m., harcsa 129 m. A nyári halászatra esik — az ivási időszakot is ide véve — mintegy 498 m. különféle hal; például: gárda, legnagyobb mennyiségben, keszeg, kárász, küsz stb.

A balatoni halak közt első helyen áll a *fogas* (Lucio-perca, der Zander), kitünvén felette izletes hóféhér husával. — Fogas sorozatba jön a három fontot meghaladó *süllő* is. Vannak, kik ezt külön fajnak állítják, mi pusztán állításnak megjárja, de a fogas aztán honnét származik? Tapasztalt régi halászok után állíthatom, hogy a fogas és süllő egy, mert csakugyan a süllőből lesz idővel a legnagyobb fogas is. Találtatik a Balatonban 24 fontos is, mellynél nehezebb, ichtyologok állítása után, nincs is. Rablók közé tartozván a fogas, ritkán jár csoportban — nyáron soha; — hanem egyesesen keresi marta-lékát, s különösen a ponty-törzsek üldözésében, ezekkel együtt fogatnak. Gyakori eset, mikint egy huzásban 2—300 mázsa ponty vonat ki*), de ezek közt 2—3 mázsa különféle nagyságu fogas találtatik csak. A fogas színre kékes, pikkelyezett, hasa fejtér. Szája 40 különféle nagyságu foggal ellátva. Uszása mindenkézt legsebesebb. Ivik martius végétől, aprilhó derekáig. Tojásait víz fenekén köves tiszta helyekre rakja le; a mély tiszta vizet kedveli. Szaporasága a pontyéval egy, de hogy mégis jóval ritkább, onnét van, hogy egymást is felemésztik. Szaporítani — minthogy a leget épen ki nem állja, csak tojása után lehet. Európa tartományaiban csak honunk, Ázsiában Persia a fogas hazája. Találtatik ugyan Poroszország brandenburgi tartományában is — de ez a balatoninál messze utóbb áll.

A *ponty* (carpio, Karpfen) közönségesen ismert hal. Szaporasága mindenek közt legnagyobb, leggyorsabban is nő; 2—3 év alatt 10—12 fontos. Hazája: Európa keleti és déli, Ázsiában Persia nyugati része. Nyugati euró-

*) 1838 egy vonásra 600 mázsánál több vonatott Fenék alatt. Minden 6 évre esik egy illy vonás, 1—2—300 m. minden télre.

pai részekben, mint pl. Anglia, csak a 16. század elején, ugyan azon század közepén pedig Dániában honosított meg. Honunkban legnagyobb mennyiségben a Tiszában, ezután a Balatonban találtatik. Csoportban jár, különösen télen, minden ivásbeli külön castot képezvén. Találtatik a Balatonban 45—50 fontos. A vizet minden hal közt legtovább nélkülözheti. Él 150—60 évet. Ivik martius végén. A balatoni ponty kelendőbb a dunainál.

Csuka (esox-lucius, Hecht) szintén rabló levén, többnyire csak magánosan kalandoz, az ivási időszakot kivéven. Ritkán fogatik egyszerre nagy mennyiségben. Találtatik itt 40 fontos is. Legkorábban ivik. 400 éven felül él.

Harcsa (S. glanis, der gemeine Wels) legkisebb mennyiségben találtatik. Kedveli a mocsáros iszapos helyeket. Megnö 200 fonton felül. Taval a kereszturi határban 2 példány fogatott, egyik 192, másik 180 fontos. Az elsőnek hossza 14 bécsi láb volt. Szaporaságra itt minden hal után áll. Lassan nő. Ivik május és június elején.

Találtatik ezen elszámoltakon kívül sok más hal, pl. a heringhez egészen hasonló *gárda*, *ör*, *keszeg*, *sigér*, *pisztráng* stb. Azokra szorítottam egyedül itt, mellyek hazánk határain túl télen át kereskedésbe mennek*), s így azok nemenkénti mennyiségét, közép árral felvéve, itt helyben esik:

215 ⁵⁰ / ₁₀₀ mázsa fogasért,	36 pftval mázsáját . . .	7758 ft. pp.
532 „ pontyért 14 „ „	„ „ „ „	7448 „ „
92 „ harcsáért 16 „ „	„ „ „ „	1482 „ „
89 „ csukáért 10 „ „	„ „ „ „	890 „ „

Összesen 928⁵⁰/₁₀₀ mázsa különféle halért 17578 ft. pp.

Fennmaradván belfogyasztásra, a nyáron át fogottakat letudva, 959⁵⁰/₁₀₀ mázsa jobbféle hal, melly nevezetesebb városaink piacain adatik el**). Mellyért mázsáját általában***)

12 pfton véve, esik 11514 „ „

Nyáron át fogott 498 mázsáért, 2 ft. 30 krral p. számítva 1245 „ „

E mennyiség egészen a Balaton partján álló helységek tüzhelyein fogyasztatik el.

Összesen 2386 mázsa különféle halért . . . 30337 ft. pp.

Ki számítja fel azon hasznokat, mellyek a Balaton bekövetkező lecsapolásával a közjóra háramlanak, ha ott, hol most semmi veszedelmet s fáradságot nem ismerő halász a bizonytalanság mélyébe ereszti hálóját — egykoron víz hullámok helyett, aransyárga kalászkok hullámmadnak! — A Balaton részben fennmaradván, okszerű halászati kimélettel — minek okvetlen itt is bekövetkezni kell — ez ágban is, szintén dúsabban jövedelmezend. — *Pintér István.*

*) Bécs, B. Ujhely, Olmütz, Lincz, Grác, Laybach, Zágráb városokba.

**) Buda-Pest, Fejérvár, Veszprém, Győr, Sopron, Pápa, Kanizsa, Szombathely stb.

***) Különböző árt azért vettem fel, mert a külpiacokra, mindenkor a legválogatottabb példányokat vizik, s természetesen háromszorosan is fizetik, pl. az idén bécsi halkereskedők helyben a fogas mázsáját 46 ftal pp. örömet fizették.

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

— *Patkányok elleni szerek.* A lapunkban történt felszólítás következtében a hozzánk beküldött javaslatokat folytatólag közöljük. (I. V. U. 18. sz.):

VI. Vitkáról (Szatmár) *Haliczky József* ur egy több helyen sikerrel alkalmazott patkánymérget ajánl: A készitendő mérgek alkotórészei állanak: phosphor, kukoricadara, cukor, és meleg vízből. Hogy a készítésben arányt lehessen tartani, például az egy itezéhez kívántató mennyiséget határozom meg. Ugyanis egy itezés bögrébe tétetik egy és fél fertály meglehetősen meleg víz, a meleg vízbe löketik két lat phosphor, ezután négy lat cukor (a phosphor és cukor mennyiség inkább több, mint kevesebb lehet) minek is a bögrében egy fakalánali folyvásti keverése közben, eresztetik a meleg vízbe a kukoricadara, mi ha nagyon sűrűdnék, a bögre tartalma meleg vízzel szaporittatik úgy annyira, mikép a még ezután hozzá adandó kukoricadarával a bögre megteljék, úgy mindazáltal, hogy az ekkép nyert keverék inkább öreg, mint ritka legyen. Az így elkészült keverékből tiszta kukoricza-csutkákra kenetik, egyre-egyre mintegy fél kalánnyi, s olyan helyre helyeztetik, hol a patkányok járása van; hol patkánylyukak találhatók, ott nagyon jó mind-egyiket egy illy kukoricza-csutkával ellátni. Megjegyzendő, miszerint a patkányok illetén etetése vagy naplement tájban, vagy pedig napfeljötté előtt történjék, s a phosphor ártalmas levén, a gazda figyelmes legyen, nehogy házi állatai azt megízlelvén, dögrovásra kerüljenek. A fentebb leirt etetési rendszert nem árt három egymás után következő napon alkalmazni, nagyobb-szerű majoroknál pedig, hol birkaistállók s egyéb gazdasági épületek vannak, mik körül sok helyen a trágya szokott összehalmoztatni, miben a patkányok nagyon örömet fészkelnek, nem felesleges évenként legalább négyszer eszközölni az etetést, magától értetvén, mikép a kukoricadara illetén mód szerinti elkészítése után sokáig állott ne legyen, három napra valót azonban hűvös helyen befedve tartani lehet.

VII. S.-A.-Ujhelyből *egy volt gazda* a következő eljárást ajánlja: A magtárakban, éléskamarákban, pinczékben és istállóokban, de egyéb épületekben is, hol patkányok laknak, s mutatkoznak, egy olly mélységű és szélességű gödör ásattassék, mellyben egy dézsa vagy cseber bele férjen. A dézsát vagy csebert nem szükség a gödörben olly alant letenni, hogy az a földdel szin-

jen, hanem a föld szinétől fölebb lehet az, egy jó tenyérnyivel is. Az épületek több részeiben ekkép elhelyezett dézsákba vizet kell tölteni, de nem szinig tele, hanem egy nagy arasznyi híjánosságra, hogy a dézsákból a beleszított patkányok ki ne eviczkelhessenek. A dézsákban levő viz tetejére valamely liszt vagy daranemű vékonyan hintetik. A dézsába legnehezebb csak az első patkánynak bemászni, ezután seregestől ugrálnak be, épen úgy, mint szoktak a juhok, mellyek közül egy, különösen az ugynevezett vezérjuh, ha valamely vízzel telt gödörbe, vagy tóba beugrott, ezután az egész nyáj ellenállhatatlanul mind utánugrál, hol egymást letiporva agyonnyomják, mint ezt egykor a közlő saját karán is tapasztalta, kinek egy nem nagyszerű vízzel telt vályoggdörben, egy fél óra alatt csaknem négy száz darab juha veszett el. Hogy illyesmit már több juhos gazda is tapasztalhatott, arról közlő meg van győződve, de tapasztalásából tudja azt is, hogy mind azok, kik a patkányok kivételére az itt ajánlott egyszerű módot megkísértendik, tapasztalni fogják, hogy egy dézsában gyakorta 40—50—60 patkány is fogdöglötten találatni. Abból a dézsából, mellyben reggel vagy estve több patkány találatott, a vizet ki kell önteni, és a dézsát más friss vízzel megtölteni, a szerint mint már fentebb mondatott. Azokban a dézsákban pedig, mellyekben csak egy-két patkány találatott, ezek kivételvén belőle, a viz több napig is elállhat. A dézsákat napjában kétszer, reggel és estve elég megtekinteni, és mind a kétszer, ha vannak patkányok a dézsákban, azokból ki kell szedni, s ezután ki nem restelli a bajlódást, bőrök lenyuzatván, kiszárittatnak és béleléseknek, sőt mint mondják, prémekek is használatathatnak. Az így lenyuzott s bélét is kivett patkányok, ha üstben felfőzetnek, fött husok a disznóknak s kacsáknak kedves eledelül szolgál, zsirjok pedig, mit épen úgy lehet az üstben levő viz tetejéről valamely fazékba vagy bödönybe, kanállal leszedni, mint szokás más felfőzött husok levéről is, gépek, szekerek, s egyéb bőrkészületek: mint lószerszámok, kovácsfűvők, bőrvédrek, csizmák és bőrelőkötények stb. kenésére jó sikerrel használható, s annál is inkább, mert azokat az eszközöket, szerszámokat mellyek patkányzsirral bekenetnek, a patkányok meg nem rágják. De használ ezen patkányzsir még a patkányok eltávolítására is; mert ha ezen zsirral azon lyukak szájai, hol a patkányok ki- s bejár-
nak, megkenetnek, onnan a patkányok elszoktak távozni.

VIII. Békéről *B.* ur ezt írja: A V. U. 15-ik számában olvastam a pat-

kányok felőli panaszt; én is ki akartam azokat mindenféle szerekkel irtani, de azok nem vezettek célhoz. Azonban most már másképp teszek; a hol patkánytúrát látok a falban, ott egy vésővel (ugyan benna patkány üregbe) egy gödröcskét árok, abba teszek egy evő kanálnyi oltatlan meszet és egy pálinkás pohárral büdöskősavanyt (Schwefelsäure) és ugyanannyi sósavanyt (Salzsäure); egy csomó papirossal vagy rongygyal, a mit készen kell tartani, a lyukat bedugom azonnal. Azon kívül a többi turásokat is szintén be kell dugdosni vagy tapasztani. Tudni való, hogy azon fojtós gőz, a mely ebből a háromféle szerből származik, megfojtja a patkányokat és ezen bánásmód után azon helyre, azt tapasztaltam, egy sem kívánczik többé. Ezen szerek beszerzése nem drága és biztos.

NB. Az utolsó szer, összetöltésénél arcát a töltő, mennyire lehet, távol tartsa, mert azon fojtós gőz az emberre is kellemlenül hat.

Irodalom és művészet.

— Megjelent a *Vasárnapi könyvtár* ez idei folyamának 3 és 4 kötet. A 3-ik kötet tartalma: „Gróf Benyovszky Móricz élete és viszontagságai, írta Gaal. 10 képpel.” — A 4-ik kötet: „A világ csudái, Összeállította Szegfi Mór. 19 képpel. Mindkét kötet egyszerre küldetik szét az előfizetőknek.

† Aközlebb megjelent irodalmi ujdonságok között meg kell említenünk *Bulyovszky Lilla* „Novellái”-nak III és IV kötetét. A két kötet Csekonics-Lipthay Leóna bárónőnek, a nemzeti irodalom és művészet lelkes pártfogójának van ajánlva s külön cím alatt a szerző „Ujabb novellái”-nak I és II kötetét képezi. Az egyes novellák czimzei: Estély — Egy pár atlasz cipő — Kaczérság és szerelem — Miben áll a boldogság? — Jaromir és Adelgunda — Egy anya. — Ezeket kívül a II-ik kötet egy részét teszi „Művészet” czim alatt a szerző több színi ismertetése részint a fennevezett bárónőnél tartott magán színi előadásokról, részint Ristori szerepléséről Pesten. Az érdekes gyűjtemény annál inkább igénybe veszi az olvasó közönség figyelmét, mint-hogy Bulyovszky-né már korábbi művei által igen jelentékeny helyet foglalt el magyar írónők sorában.

— *Remellay Gusztáv* egy „Hunyady János” czimű regényt adott ki, mely a legnépszerűbb s legnagyobb magyar hős életviszonyainak érdekes ismertetését foglalja magában. Szerző mindenütt iparkodik hűnek maradni a történeti adatokhoz, s a hol ezeket céljához képest elégtelennek tartja, ott elég szerencsés, regényes alakokat s helyzeteket alakítani képzelő ereje segítségével. Gróf Teleki József nagy historiai művének és szerb népdalok alapján Hunyady e regényben Szerbiában tölti gyermek s ifju éveit s csak mint felserdült, s már nevet szerzett dalia tér vissza ősi honába Erdélybe. Érdekesek az első ifjusági évek és Szilágyi Erzsébet iránti szerelmének rajjai. Szép képek hozatnak még fel nemesak László, hanem Mátyás ifjuságából is s a 2-ik kötetben Hunyady László és Gara Mária, Dugovics Titusz és Vitéz Ilka közti szerelmi viszonyokból. Megemlítendő még itt, hogy szerző az utószóban há-láját fejezi ki *Hajnal* erdélyi püspök ő excejának, hogy a mult évben nagy-szerű egyházi szertartással ülte meg Hunyady János halálának négyszázad-os évnapját. Ára a 2 kötetnek 2 pft.

— A *Szeberényi Lajos* által kiadott s szerkesztett „Néptanítók köny-veből” vettük a III-ik kötet 2-ik füzetét. Több ízben ajánlottuk e vállalatot (mely 2 ft. 30 kr. előfizetési árért évenként 6 füzetben jelenik meg B. Gyulán) az illetők figyelmébe. A jelen füzet összeállítása ismét a korábban dicsért észszerű és gyakorlati irányt tünteti fel. Tartalma: I Értekezések: Szarvasi tanítói képezde. Zsinat és népiskola. *Rákositól*. Az iskolai növelés akadályai *Rimler K.*-tól. Szépirás tanításról *Tarnóczitól*. A zilahi ev. ref. középtanoda Erdélyben. *Kelentől*. II Élet- és jellemrajz: Szeberényi János. III az „Irodalom” rovatba több nevelési munka ismertetése, bírálata. IV A „Tárczában” számos bel és külföldi növelészetű közlemény s érdekes egyveleg.

— A *sárospataki* nyomdából megjelent egy versgyűjtemény ezen czim alatt: „Őszi virágok. Költemény füzér. Irta *Órdógh Dániel*.” Ára 48 kr. pp. Örvendve tapasztaljuk, hogy a vidéki nyomdak kiadásai egyre csinosodnak.

— *Nemzeti Album*. Lapjaink egyik korábbi számában a közönség figyelmébe ajánlottuk *Molnár József* festész hazánkfia szép és jelentékeny vállalatát, melyet nem régiben „*Nemzeti Album*” czim alatt indított meg. Szívesen üdvözöltük azt mint egy hivatott művész pártolásra érdemes igyekezetét, s kitűzött szép célját: hazánk ismertetéséhez s megkedveltetéséhez a művészet eszközeivel járulni, épen olly fontosnak tartjuk, mint az irodalom bajnokainak nemes törekvéseit. A „*Nemzeti Album*”-nak azóta megjelent 4 szép és nagy képe arra szolgált, hogy még inkább meggyőződjünk fentebbi állításunk igazságáról. E képeknek ott volna illő helye minden jóra való magyar ember szobájában, a melynek falait eddig vagy semmi, vagy holmi tyrol, stájer, svajezai s egyéb külföldi rajzok s gyakran jelentéktelen mázolása tájképek lepték el. Hazai jeles férfaink arcképgyűjteménye mellé, melylyel most már, Istennek hála, annyi számos magyar házban találkozunk, a legjobban oda illenek az olly műbecsrel bíró, művészi felfogású és kivitelű hazai élet- és tájképek, minőket *Molnár József* „*Nemzeti Album*”-a eddig hozott s még ezután hozni ígér. Soha se vessük meg a külföldet, de becsüljük meg s ve-gyünk pártolásunk alá azt a jót, a mit itthon találunk s igyekezzünk, a mennyire lehet, a külföldi termékek betűdülő özönének magunk erejéből gátot vetni. Az eddig megjelent négy kép tárgyai 1) a komp; 2) a kolbaki viz-esés a Tátrában; 3) a jégverés; 4) bakonyi kanászok. Mindegyikben az élethűség, költői felfogás és technikai jártasság szép bizonyítványaira találunk s az ismert hazai alakok és jelenetek szemlélete kellemes hatással van a szemre s kedélyre. Az albumot a még megjelenendő s munkában levő 8 hasonló nagyságu kép fogja kiegészíteni úgy, hogy az egész 12 képből fog állani, melyeknek előfizetési ára 12 pft. A kiadóművész most, miután vállalata műbecséről immár

meggyőződhetett a közönség, új előfizetést nyitott *junius végeig*. Őt előfizetőre egy *tiszteletpéldány* jár. Ki ez árt talán sokalja egyszerre, előfizethet a fél albumra vagyis 6 képre, sőt hogy a megszerzés annál inkább könnyebbítették, egyes képekre is elfogadtatik az előfizetés 2 pftjával. A fél albumra és egyes példányokra fizetőknek azonnal, az egész albumra fizetőknek az eddig megjelent képek tüstént, a hátralevők *junius végén* szolgáltatnak ki. A pesti mű-egyesület azon igen megérdemelt szerencsében részesül, hogy számos rész-vényessel bir hazánk különböző vidékein s ennek szép és nagyszerű műlap-jaival igen sok tisztes háznál találkozunk. A kik e képeket birják, meg fognak érteni, midőn azt mondjuk, hogy *Molnár József* élet- és tájképei a nevezett műlapok nagyságával s a kivitel hasonló tökélyével birnak, s azokhoz — bár eltérő, de minket annál közelebb illető hazai tárgyaik — méltó társakul csatlakozhatnak. Minél nagyobb részvétet és pártolást ohajtunk azért művész hazánkfiának nagy szorgalommal kezelt, de épen olly költséges vállalatához, Hazai művészetünk barátai, e tárgy megérdemli figyelmeteket! —

M i u j s á g ?

— *Gisella* főhercegnő 6 cs. fensége megbetegedése miatt az országban teendő legmagas utazás 10 napra elhalasztott.

† A Somlóhegyi szőlőbirtokok elhatározták, hogy *Ő Felségének* a lehető legjobb akó *somlai borral* kedveskednek, melyet egy külön e czélra készített hordóban négy férfi fog átadni *Ő Felségének*.

† A jelen ünnepélyes alkalommal fővárosunkban mulató számos főuraink is a közszükségek fedezésére irányozzák figyelmüket s jótékony hatásukat közintézetek és magánosok egyformán érzik. A köztiszteletben álló *Sina Simon* báró ujonglag dusan szórja jótékonyági bőségszarujának éltető virágait. Legujabb nemeskeblű adományai közé tartozik, hogy a pesti lövészgyűlés állandó díjával 1000 db. arany alapítványt tön; a közelken rendezendő kiállításnál 300 pft. jutalmat tűzött ki a legjobb magyar kanczara s e napokban meglátogatván a nemzeti muzeumot s látván, hogy a régi pénzek szekrényei papírral vannak bélelve, azonnal fölkeré a muzeum illető osztályörét, hogy azon szekrényeket az ő költségén bársonnyal béleltesse ki; a nemzeti színházban mult kedden tartott jótékony nőegyleti hangversenyre egy páholyért 100 pftot küldött. E napokban egy diszes küldöttség járt a nemes bárónál, köszönetet mondandó azon ajándékokért, miket nem régiben több közintézet számára tön. Ez alkalommal, mint a P. Napló írja, b. *Sina* szívesen megköszöné a kifejezett üdvözetet, „de a hálát — ugymond — még nem érdemelte ki s Isten segítségével azt még csak *évek mulva* reméli kiérdemelhetni!” Örömettel kebellet jegyezzük fel a hazafiúi erények e fényes példáját.

† Utólagosan értesülünk, hogy a V. U. utóbbi számában közzétett s leirt pesti *diadalkapu* dicséretesen ismert építészünk *Ybl* urnak, a főthi templom építőjének eszméje után s vezetése alatt *Petschnig*, budai reáliskolai tanár által terveztetett s létesült. A sok nehézséggel járt ács munkát *Lots* ácsmester, a gyönyörű faragványokat és szobrokat *Marsalkó* pesti szobrász hazánkfia készíté.

† *Bécsi* lapok írják, hogy több magas állású férfi a biztosító ügy terjesztését tüzte ki feladatául s e végre egy *közönséges magyar biztosító társu-lat* alapítását határozta el, melyre az előleges engedélyt a kormány részéről már ki is nyerte. E társulat elfogadand biztosításokat jégkárak, tűzvész s a vizen vagy szárazon szállított áruk veszélyei ellen.

† *Ira Aldridge* szerencsen színésznék, kit hazánk számos helyén is ismernek, s kiről minap azt híresztelték a hírlapok, hogy egy vasuti szerencsétlenség alkalmával életét veszítette volna, semmi baja sem történt. Él és uralkodik régi friss egészségben.

— *Az erdélyi muzeum-egylet teljesen megalakult!* Május 3-án tartá Kolozsvárt legelső gyűlését, melyet az elnök, gróf *Mikó Imre* ő nagyméltósága nyitott meg egy gyönyörű, lelkes beszéddel. Közölték ezt az erdélyi lapok után hazai lapjaink is, a mire figyelmeztetjük ezuttal olvasóinkat, sajnálatunkat fejezve ki, hogy hasábjaink szűk voltánál fogva azt egész terjedelmében nem adhatjuk. Az egylet megalakulása fontos esemény összes hazánk művelődési történetében. Erdély összes népei — így olvassuk többi között az említett beszédben — s köztök a *magyarság* szellemi érdekei a Kolozsvárt létező muzeumban új erős támaszt és kezeséget nyernek; művelődésüknek egy központosított s lehetőleg gazdag tudományos intézet lesz emeltyűje és tartós alapja, mely világot nyujtson a hazai történetek sötét tömkelegében, hasznos munkásságot ébresztszen a tudományosság parlag mezején, felvillanyozza s folytonos munkásságban tartsa a jóra és szépre vágyó elméket, éltető tiszta vért készítsen e kis haza ájuldozó szellemi életének szíve körében. Erdély lakosai, legkiváltan pedig a magyar elem mélyen és élénken érezték ezt. Védő szelleme sugta meg az erdélyi magyarnak, — mondá a nemes gróf — hogy itt valami drága érdek forog fenn, hogy egy dicső pályának nyilik meg előtte az intézet alapítása által ajtaja; más okát nem lehet találnunk azon példátlan áldozatnak, mit hazánkfiak a tudomány és közműveltség oltárára, muzeumi ajánlataik által letettek. „Egy-két szóval több buzdítás nem ment általam a közönséghez, s ime az eredmények lajstroma a legmerészebb reményeket is felülhaladja, a mint körülbelől felszámíthattam”: mai napig van 128—500 pforintot, és annál tizszer, huszszor, sőt harminczszor is többet ajánlott *igazgató-tag*; van 263 — 100 pforintot és többet ajánlott *alapító*; 823 tiz évig évenként 5 pforintot fizető *rendes részvényes*; *egyszermindenkorra* kisebb-nagyobb öszvegeket ajánlottak 278-an; ezeken kívül pedig pénzfizetés nélkül muzeumi tárgyakkal járultak az intézet gyarapításához 44-en. Kiknek ajánlatai 151,250 pft. kamatoló tőkét; 4144 pft. évi részvény-járu-lékot és egyszermindenkorra felajánlott 3928 pftot 19½ krt. 16 cs. aranyat, 2 tallért és 10 darab ezüst huszast, s tömérdek most meg nem becsülhető

könyv, kézirat, kép, érem, régiség, ásvány sat. muzeumi tárgyakat mutatnak fel: a haza legtekintélyesebb, vagyosabb és komolyabb férfiain és hölgyein kezdve a legegyszerűbb, szegényebb és kicsinyebb polgárait, földészeit; valóság, nemzet és osztálykülönbség nélkül mindenki kész szívvel járult ereje szerinti ajándékával az ügyhez, sőt szegény tanuló ifjak tanpénzeiket, szolgálk fizetéseket, növendékek takarékkasszáikait áldozták fel annak létesítésére.

Örömtel kebelrel jegyezzük fel erdélyi testvéreink ezen életösztön s élet-erő nyilatkozatának hatalmas bizonyágtételét, melyet méltóbban, hűbben s egyszersmind lélekre hatóbban nem tolmácsolhatott semmi ügy, mint a fentebbi, általunk csak rövid töredékben ismertethetett elnöki beszéd. A gyűlés folytán elnök ö exca kikért ajánlatára a szükséges igazgató bizottság választotta meg a következőkből, u. m. *B. Bedeus József* ö nmlga, *Zeyk Károly*, *Nagy Elek*, *Vass József*, *Nagy Péter*, *Krisa János* és *Finály Henrik* urakból. Végül még gróf *Teleki Domokos* tartott egy rövid beszédet, melyben az egy-let nevében hálás köszönetét fejezte ki gróf Mikó Imrénének s az intézet létesítése körül tanusított lelkes hazafiságaért s férfias kitartásaért.

Még csak annyit jegyzünk meg, hogy az erdélyi muzeum alapítói közül a legnagyobb rész ajánlataihoz azon feltételt kötötte, mikép az alapítandó muzeum *Kolozsvárt* állíttassék fel s belsejében s igazgatása *magyar nyelven* történjék, végre a m. kormány azon kifejezett nézetének is, hogy a nemzeti feltétekenykedés eltávolítása tekintetéből a muzeum *országos* címet viseljen, elég fog tétetni. — Üdvözlünk, üdvözlünk benneteket Királyhágontuli testvéreink, boldogabb napjaitok előestéjén!

Ti pedig, Királyhágón inneni véreink, ismételve kérünk benneteket, járuljatok ide adakozó részvételökkel minél számosabban, minél sűrűbben!

Vidéki hírek.

Ör-Szentpéter (Vas megye), ápril 26. (*Sajátságos jégkármentesítési szokás*.) A nyári napok bekövetkeztével megjönnek a terméseket pusztító viharok is: azért minden előrelátó gazda gondoskodik, hogy a bekövetkező kártól miként ótalmazhassa meg veteményét. A V. U., tapasztalom, örömet szolgál felvilágosító utmutatással, minden jó tanácsot, készséggel közöl olvasóival, szünet nélkül ajánlja a tűz-jégkármentesítési eszközöket, a vagyon-ve-tésbiztosításokat. Mindenki közölje tapasztalásait embertársaival, ha azt hiszi, hogy ezekkel a közügynek használhat. Illy okok birtak engem is arra, hogy negyed százados tapasztalásomat, az „Örségben“ és e vidék környékén divatlan levő „jégkármentesítési“ eszközt, közzétegyem.

Az „Örség“-et teszi Vas megye nyugoti részén fekvő, a körmendi cs. k. szolgabírói járáshoz tartozó egy mezőváros, és 17 községből álló vidék, a stájer határ szélén. E vidéken, és környékén, a szomszéd Zalamegye ezen részén, a *jégkármentesítés* ebből áll: A tavaszi napokban, *bizonyos napokon ünnepeket tartanak, egyik község többet, másik keveset, egyikezen, másik amason a napon*, a mikor Istenhez folyamodnak segítségért, hogy hártson el föld-deiktől minden veszélyt. Hajdan — mondják az öregek — itt 15 napot is tartottak, vagy is, minden hétben egyet, míg le nem arattak: most már hol legtöbbet tartanak is, csak 5 nappól áll. A mely része a vidéknek 5 napot ünnepe, annak ez a rendszere: Egyet mindenesetre Szent-György nyolczad előtti szombaton tart, s folyton, míg az 5 szombat ki nem kerül. Ez évben az első megvolt ápril 15-dikén. A mely rész 4-et tart, az áldozócsütörtökön kezd, s folytatja, míg a négy csütörtök-szám teljes lesz. Ez utóbbi már nyereségesebb, minthogy áldozó úgy is ünnep, kettős ezelt érhetni vele. Mások más módot tartanak. s t. Az ünneplés igen egyszerű megy végbe. Reggel közönséges Istentisztelet tartatik ünnepélyesen, épen úgy, mint vallásos szertartása szerint — mindenik felekezet — egyéb ünnepeken szokott. Templomba, a tanításra csak úgy mennek mint egyébkor, a ki akar, elmegy, a ki akar, honn marad, vagy fontosabb dolga után lát; sőt ha tetszik, más helységbe megy dolgozni, hol nem azon a napon tartatik, s viszont illy alkalommal ő is visszavárja. Ha, netalán valaki kétségeskednék, annak azt is megmondom, hogy ez nem egy felekezet szokása, mert mind a rom. katolikusok, mind a kétféle evangélikusok egyiránt, sőt hol szombatra esik — p. o. Ör-Szentpéteren, — a zsidók is tartják. (Nem gondolják meg az atyafiak, hogy még ez mind nem elég az üdvösségre. Istent imádni s kérni, hártson el tőlünk minden veszélyt, szent kötelességünk, de azért azután keresztbe tett karokkal várni az Ég áldását, nem szabad. Saját eszének is hasznát kell venni az embernek, mert meg van írva, hogy a ki magát elhagyja, azt az Isten sem segíti. Szerk.)

Egyébként, ki bővebben kíván értesülni: keresse fel e vidék lakói, előbbkelőit, értelmesebbjeit, avatottabbjait, reményilem, szívesen fognak szolgálni. Lehet hogy más titka is van a dolognak, mit én nem, de ők tudnak.

Ör-Szentpéter mezővárosban a városháznál e f. évi ápril hó 19-dikén ez ünnepek további meg, vagy meg nem tartása érdemében tanácskozmány tartott, s hogy továbbra is e mellett maradtak, onnan tudom, hogy f. e. ápril 25-dikén szokás szerint megtartott az ünnep, hol, ha a tárgy és végzés indokaival együtt jegyzőkönyvbe ment: hiteles adatokat szerezhetni. . . . ?

Nagy-Dém (Veszprém), majus 2-án. (*Jótekonyság*.) Azzal dicsekedhetünk, hogy környékünk nincsen szükében levelezőknek, kik minden nevezetesebb eseményt a Vasárnapi Ujság s egyéb hírlapok utján azonnal közhírré tesznek. Mindazáltal legyen szíves tisztelt szerkesztő ur egy kis helyet engedni lapjában az én igénytelen soraimnak is, midőn a nagy-démi ev. gyülekezetben történendő újításokat, nemes lelkű jöltevőket szándékozom a művelt közönséggel megismertetni. Ezelőtt két évvel a néptanítói pályára határozám magamat s örömmel tapasztaltam, milly Isten áldása egy tanítóra nézve, ha van körülötte oszlop, ki nehéz pályáján gyámolítja, csüggedései közt biztatja, s mikint a nagy tengerész Kolumbus a már-már kétségbe esni kezdők-

nek, ujjal mutat a biztos révpartra. Illy nemes szívű emberbarátot tanultam én ismerni t. *Ihász János* urban, ki iskolámat a tanításhoz megkivántató leg-czélyszerűbb eszközökkel nemcsak felékesítette, hanem több ízben a tan-órák alatt megjelent, s a tapasztalatlan kisdedeket jó kedvvel hallgatta, könyveket, íróeszközöket osztott ki, s őket minden szépre, nemesre serkentette. Ugyan az ő nemes buzgalmának köszönhetjük, hogy a mult áprilhava 30-án örömmünneperült gyülekezetünk hűveire; templomunk már rég kívánta a kijavítást, s a fentebb említett ur ennek teljesítésével egyszersmind egy ékes toronynak építését, a templomnak palatetővel való ellátását tervezte, melynek első alapköve alkalmi szent beszéd és ájtatos ima mellett *Ihász Sándor* 6½ éves fia által tétetett le. Megható volt látni, miként hullatott a nép örömkönyvet, midőn t. *Ihász János*, t. *Horváth Sándor* urak köveket rak-tak az alapzatba, melyekre ugyan az ő mindenki által tisztelt nejeik gyengéd kezeikkel az első kanál maltert csepegtették. Ezen nevezett uri egyéneken kívül szép áldozatokat tettek még az Ur oltárára: özvegy *Mihályi Istvánné* asszony, *Hathalmi t. Ihász Imre* és *Pátkán lakozó t. Ihász Lajos* urak, kik közül az első egy harangot, a második 10,000 téglát, és a harmadik 275 forintot ajánlott váltóban, melyért ezennel legforróbb köszönetünket nyilvánítjuk. Anya gyülekezetünkben *Lovász-Patonán*, szintén nem sokára hozzá fognak az iskola czélyszerű változtatásához, ide is *Ihász János* ur ajánlotta meg a szükséges téglá mennyiségét. Sokat szólhatnak még ezen jó urnak emberszerető szívérol, családi boldogságáról, szép könyv s egyéb ritkaság gyűjteményeiről; de ismerem szerénységét, hogy inkább szeret ő tenni, mint láttatni. . . Adjon az Isten sok illyen hasznos tagot az emberiségnek, sok illyen pártfogót az elhagyatott árva gyülekezeteknek; adja Isten, hogy minél később hüllassák az őt szeretők sirja domboru halmára hála-könyveket. Bizony sokat, igen sokat vesztenénk mi mindnyájan ő benne! — *Horváth Sándor*, néptanító.

Szerkesztői mondanivaló.

1191. A **Pesti Napló** jónak látja a Politikai Ujdonságoknak egy elmes „jó reggelt“ kívánni, mivel „az alsó-borsodi egyházmegyei gyűlés főpontjait“ az utóbbi lap a **P. Napló** majus 2-iki számából lenyomatja. s a P. Naplót még csak kezdő betűinek kiírására sem méltatja. — Ennyiből áll a vád. Nem tudjuk, mennyire van e czikk „betűrol betűre“ lenyomatva (mert valóban nem emlékszünk a P. N. illy tárgy közlésére, s a jelen pillanatban azt elő sem kereshetjük); arról azonban biztosíthatjuk, hogy a kérdéses közlemény hozzánk egyenesen **beküldetett**, s csupán lapunk ritkább megjelenése s tárgyaink halmaza okozta, hogy a **beküldött kéziratból** szedett czikk kissé később kerülhetett sajtó alá, mint a Naplóban. Ha a P. N. szerkesztője, mint lovagias embertől megvártuk volna, *fáradtságot* vesz magának, nálunk ez iránt kérdést tenni, a tartozó collegialitásnál fogva, szívesen megmutattuk volna neki az illető kéziratot, hogy meggyőződjék, mikép ugyan azon közlemény több szerkesztőnek is beküldethetik. Ennyit a közönség előtti igazolá-sunkül. Maga a tárgy különben olly csekély, hogy bálunlnunk kell, mint bibelódhetik vele olly lap, minőnek a P. N. tartja magát, annyi bizonyos, hogy az efféle átvételt, még ha igaz volna is, nem vette volna észre még a legutolsó zuglap sem. A P. Napló vízpus-kája tehát újra csütörtököt adott, mint máskor is hasonló esetben, s tulajdonitsa csupán mérsékletünknek, hogy az illetéktelenül hozzánk intézett „jó reggelt“-re ezuttal erősebb „jó éjszakát“ nem kívánunk.

1192. **P. O. Z. és M. S. collegáinknak.** Önök akaratlanul bár, elég vigasztaló kár-pótlást nyújtottak a P. N.-nak fentebb rajzolt lelki fájdalomért. Ugyanis: Mult csütörtökön a P. O. Zeitungban azon hirt olvassuk, hogy „a P. N. szerint“, nem sokára a Maroson gőzösök fognak járni. Mindjárt utána a még az nap este megjelenő M. Sajtó a német ujdonságból csinál egy szóról szóra átvett magyar hirt s újra azt írja ő is, hogy „a P. N. szerint.“ Remélhető, hogy e P. N.-féle kuforrás e hét folytán bejárta az összes hazai és külföldi lapokat, talán be is ment a P. N.-ba magába, az ő legnagyobb caudálkozására. Mert az egész egy kis ártatlan tévedés, a mi világos kárunkra és jogsérelmünkre. Azon lap t. i. mely a Maros közel kiltásba helyezett hajóztatásáról mult szerdán legelebb szolott (hiteles helyről nyert tudósítás folytán), történetesen nem a P. N. volt, hanem a P. U. azaz: Politikai Ujdonságok! A Pesti Napló akkor, még nem is álmódott róla — de azért kedves kezdőbetűi a hírrel együtt bejárták a világot. Kell-e még több boldogság? — Jaj de mennyi dolgunk volna, ha a P. N. példájára olly féltékeny zsugorisággal lesnök, ki mit szedeget a maga kosarába lapunkból!

1193. **Gergelyhegyi.** Csekély érdekű két közlemény. Az egyikben azt mutogatja ön, hogy a „szerelemföltés ollyan, mint a köszvény“, a másikkban példát hoz arra, minő szerencsetlenség származik a nevelatlenségből, t. i. bevérte valaki egy uri embernek magas tetejű kalapját, a miért azután bebörtönözöttet. Ez az egész.

1194. **Kunhegyesre.** Az már otthoni intézkedés tárgya.

1195. **Pápára:** Többen. Önök véleménye oda járul, hogy mielőtt a város sétatért készítené, jó volna, ha a bele való fácskákat előbb maga nevelné, hogy a tetemes költség megkíméltesék. Szóval, azt hiszik önök, hogy egy jóra való **faiskola** vezetne leginkább ezélhoz. Ennek az a jó oldala volna, hogy az alakítandó sétatérre nem, mint eddig, különböző kora, faju s könnyen kivesző fák alkalmaztatnának, hanem egyforma növelésük s tartós életet ígérők. Említik önök még a pápai kövezetet is, melynek gömbölyű „macska-fejű“ kövein olly jól esik a sétálás, mintha mankón járna az ember stb. De mindezt szebben kellett volna megírni, hogy kiadhasssuk.

1196. **Több öreg diák.** Mig diák az ember, ha még ollyan öreg volna is, alatta áll az iskolafelöségi rendeleteknek s első kötelessége a subordinatio. Mi legfőlebb azon reményünket fejezhetjük ki, hogy a felügyelőség ollyasmit rendelni nem fog, a minek teljesítése az öreg és fiatal diákok köz és magán érdekébe ütköznék. Ezen sorozatba tartozik-e a „toga“ is? nem vitathatjuk.

1197. **Kölesdre T. S.** Már hogy veheti azt a sort valaki „tökéletes sértésnek, mely ellen ki kell fakadni“ — valóban nem értjük, ha csak szándékosan félre nem magyarázzuk a szavakat.

1198. **Egerbe T. V.** Olvastuk a „kóstolót“ az egri legújabb termékből. Azt kérdi ön: elég-e ennyi? — Elég. Ne bántuk az ártatlanokat.

1199. **Szolokra.** Gibraltár még mindig várja a jó szerencsét, lesve az illő pillanatot, mely fontosságának nagyobb súlyt tulajdonitsón. — Ajánlott közléseinek igen örvendének.

1200. **N. Zerindre.** Az ócska torony közöltetni fog.

1201. **Vas megyéből** a sajtósági postabélyeggel ellátott levelet vettük igen olvas-hatlan irással. A tudósítás tartalmát csak kibetűztük, de a helység **nevét**, melynek viszo-nyairól szó van benne, sehogy sem tudjuk kisütni. Kérjük tehát az illetőt, írja meg vilá-gosan: hogy hívják azt a falut?